

The magazine cover features a vibrant blue background with a pattern of yellow polka dots. The dots are arranged in a grid that is slightly distorted, creating a sense of movement and depth. The title 'A+' is prominently displayed in large, bold, red letters at the top right. Below it, the subtitle 'ARCHITECTUUR IN BELGIË' is written in a smaller, red, sans-serif font. The main title 'Dis-similitude' is centered in the middle of the cover in large, bold, red letters. At the bottom, the word 'GENTLIÈGE' is written in large, bold, red letters, partially obscured by the main title. The overall design is modern and eye-catching, with a strong use of color and pattern.

A+

ARCHITECTUUR IN BELGIË

Dis-
similitude

GENTLIÈGE

02650

A+ 265

Dis-similitude

april/mei 2017

In the Picture

- 5 Anatomieles
Audrey Contesse
- 10 Een gevoelige aanpak
François Gena
- 15 Een stukje stedelijk platteland
Charlotte Lheureux
- 18 Kwaliteit met een hoek af
Aslı Çiçek

Zoom Out

- 22 Grenzeloos optimisme
Elodie Degavre
- 24 Op zoek naar een gepaste stad
Guy Châtel
- 26 MAD(e) in Brussels
Gitte Van den Bergh
- 28 BC architects hertekent Inter-Beton aan Brussels kanaal
Pieter T'Jonck
- 30 Utopie en ideologie
Pieter T'Jonck

Funda-menten

33 EDITO
Pieter T'Jonck

**34 STAD LUIK, LAAT
U NIET ZOMAAR
BOUWEN**
Lisa De Visscher

**36 GENT, DE FIERE
PROJECTSTEDE**
Pieter T'Jonck

**39 BUIGEN VOOR
HET MONUMENT**
Michael Bianchi

**43 DE GROEIPIJNEN
VAN GENT-
SINT-PIETERS**
**Laurent
Vermeersch**

**48 TWEEDE LEVEN
VOOR LUIKS
ERFGOED**
Géraldine Michat

**52 GENT: OUDE
DOKKEN
EN TONDELIER**
Joep Gosen

**60 DE NOORDER-
POORT: INZICHT
ALSJEBLIEFT!**
François Schreuer

Zoom In

- 66 Objets trouvés
*Emanuel Christ in gesprek
met Véronique Patteeuw*

Guests

- 74 Cellule architecture
Rock-'n-roll in het theater
Alain Simon
- 80 Team Vlaams Bouwmeester
Nieuwe verbindingen
Bart Tritsmans

Product News

- 86 Beurzen in aantocht, vloeren
en nog veel meer
Viviane Eeman

Nieuwe verbindingen

De Krook, kenniscentrum en stadsbibliotheek voor de toekomst, werd door Coussée & Goris architecten en RCR Architectes als een puzzelstuk in het Gentse stedelijke weefsel ingepast. Het gekreukte gebouw nestelt zich even beeldbepalend als bescheiden in de Scheldebocht. Het laadt de plek op, het creëert nieuwe trajecten en verbindingen, en het biedt unieke uitzichten op de Gentse binnenstad.

De site van de Waalse Krook in het centrum van Gent wordt begrensd door de Lammerstraat, de Walpoortstraat, de Ketelvest en de Schelde. Historisch concentreerden zich er verschillende functies: de Walpoort vormde de grens tussen de binnenstad en het moerassige Gentse ommeland; de Schelde leidde de schippers langs de scherpe bocht (de Krook) naar de haven; en de huidenvetters looiden hun huiden langs de lage oevers van de Ketelvaart. In de 19de eeuw werd het Zuidstation gebouwd, waardoor de omgeving transformeerde tot een verbindingsknooppunt en een drukke uitgaansbuurt. Het voormalige Wintercircuit op het aanpalende terrein (gebouwd in 1885 en na een brand heropgebouwd in 1923), werd kort na de Tweede Wereldoorlog omgevormd tot garage Mahy, en is vandaag een beschermd stadsgezicht.

De omgeving van de Waalse Krook staat al decennialang bekend als een stadskanker. Regelmatig werd onderzocht hoe de site gerevaloriseerd kon worden, maar het was pas in 2006 dat Vlaams minister van Cultuur Bert Anciaux het idee lanceerde om de omgeving om te vormen tot *multimediale site*, een bibliotheekgebouw voor de eenentwintigste eeuw dat "een sterk architecturaal statement van wereldniveau moet zijn".

COMPLEXE AMBITIES

De projectomschrijving voor Open Oproep 18 in juli 2009 liet er geen twijfel over bestaan: de herbestemming van de site rond de Waalse Krook is "een complexe puzzel die zich niet gemakkelijk laat leggen". De opdrachtgever, cvba Waalse Krook (Provincie Oost-Vlaanderen, Stad Gent, Universiteit Gent en Imec), formuleerde onder impuls van burgemeester Frank Beke en schepenen van Cultuur Lieven Decaluwe een programma voor de site. De Open Oproep stelde de deelnemende teams voor een grote uitdaging. Vanuit stedenbouwkundig oogpunt moest het masterplan de site ontsluiten en weer leefbaar maken, onder andere door de Waalse Krook opnieuw te laten functioneren als een levendig

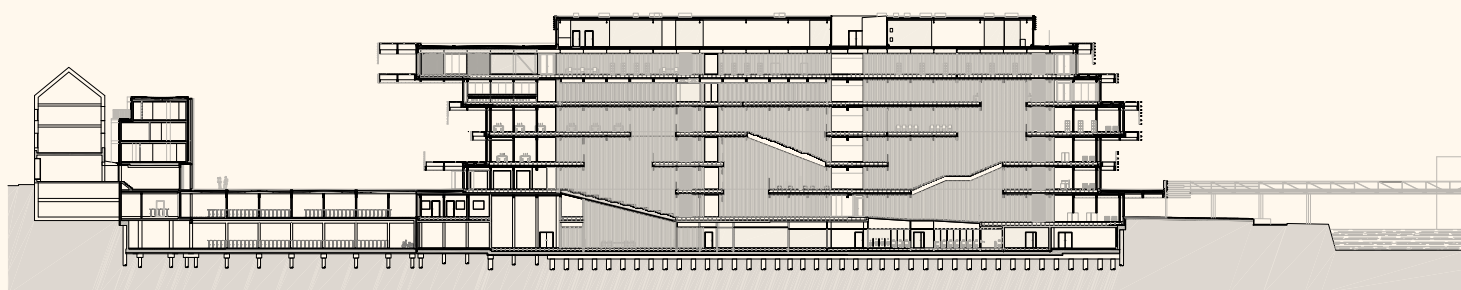
doorgangsgebied van het Zuid naar de binnenstad door de creatie van voetgangers- en fietsbruggen. De ontsluiting en de bouw van nieuwe woningen moesten de sociale controle versterken en het onveiligheidsgevoel aanpakken. De nieuwbouw werd opgevat als een ambitieus en toekomstgericht project, dat als nieuwe landmark een brug kon slaan tussen het historisch centrum met zijn rijke verleden, de studentenwijk en het te herbestemmen Wintercircuit.

Op 8 juni 2010 kreeg het Gents-Catalaanse team Coussée & Goris architecten en RCR Aranda Pigem Vilalta Arquitectes de opdracht om het masterplan en de nieuwbouw voor de Waalse Krook te ontwikkelen. Het team voelde zich erg aangesproken door het karakter van het Gentse stadsweefsel, dat geen middeleeuws uitzicht heeft maar in zijn fysieke stedelijke ruimte nog sterk bepaald wordt door de middeleeuwse structuur. De architecten vonden het erg belangrijk om een goed inzicht te krijgen in de trajecten van mensen die de stad doorkruisen. Ze waren ervan overtuigd dat hun plan in de eerste plaats gekozen werd voor zijn stedenbouwkundige meerwaarde, en voornamelijk het (her)introduceren van verbindingen in de stad. "De mogelijkheden van de plek en de waarde van het stadsweefsel kwamen voor ons samen. Vroeger was de Walpoort een belangrijke stadspoort waarlangs mensen de stad binnenkwamen; met ons gebouw maken we een nieuwe stadspoort voor fietsers en wandelaars", verklaarden Coussée en Goris.

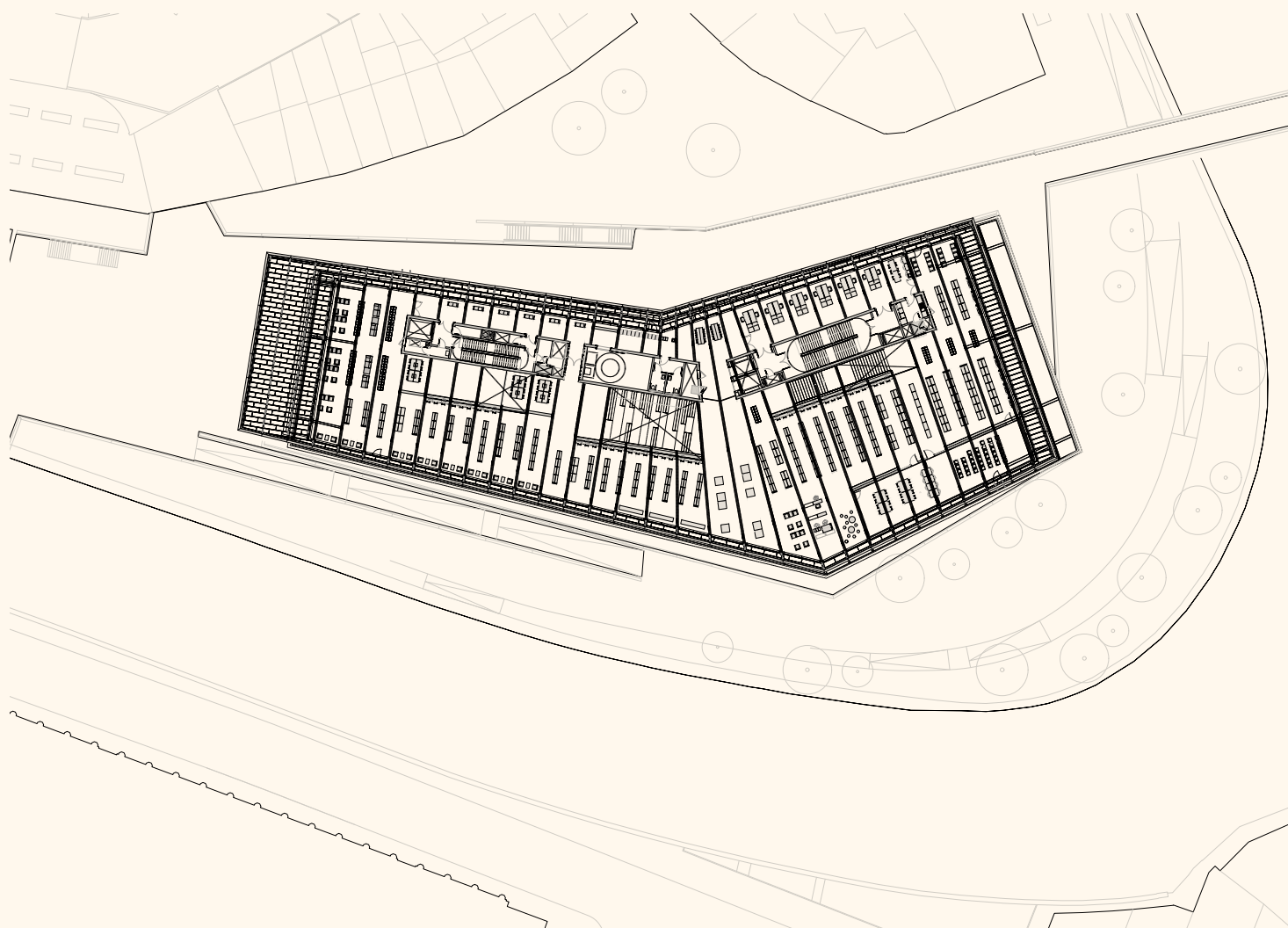
De Albertina Sisulubrug verbindt het Zuid met het Miriam Makebaplein aan de nieuwe bibliotheek, maar het traject naar de Gentse binnenstad zal in de loop van 2017 nog uitgebreid worden met een fiets- en voetgangersbrug over de Ketelvest, die de Krook verbindt met de Brabantdam en het François Laurentplein. Het gebruik van restructies in de stad verhoogt zo de waarde van de stedelijke ruimte en creëert nieuwe verbindingen. Het Miriam Makebaplein hangt als een balkon aan het gebouw en werd door de architecten als een nieuw niveau toegevoegd. Een helling rechts van de bibliotheek brengt fietsers via het trage traject naar het lagergelegen niveau, de Scheldeoever die een groen karakter zal krijgen. De oase aan het water staat zo in verbinding met het pleintje aan de Platteberg en de historische trappen in de Lammerstraat. De twee niveaus staan in verbinding door verschillende trappen, een helling en een publieke lift in de woningen aan de zuidkant van het plein. Een directe toegang tot het Wintercircuit wacht op de nieuwe invulling van het monument als onder andere concertzaal.

Inplantingsplan De Krook

snede

niveau 0

0 12 5 10m

TV COUSSÉE & GORIS ARCHITECTEN.
RCR ARANDA PIGEM VILALTA ARQUITECTES
WWW.COUSSEE-GORIS.COM.
WWW.RCRARQUITECTES.ES

Miriam Makebaplein 1, Gent, maart 2017

PROGRAMMA bibliotheek en centrum voor digitale innovatie

PROCEDURE open oproep Europees

BOUWHEER cvba Waalse Krook

ALGEMEEN AANNEMER Antwerpse Bouwwerken nv,
 Valens nv

LANDSCHAPSARCHITECT TV COUSSÉE & GORIS architecten,
 RCR Aranda Pigem Vilalta Arquitectes

STABILITEIT cvba Mouton

TECHNIEKEN, EPB VK engineering

AKOESTIEK raum + akustik-Christina Niederstätter-
 Giovanni Disegna, Blasco acoustic design & engineering

OPPERVLAKTE 17.500 m²

BUDGET ± 40.000.000 € (excl. btw en erelonen)

BIJZONDERE MATERIALEN Gipsvezelplaten Gyproc,
 Systeemwanden Beddeleem, Compactarchief Bruynzeel

LEVE DE KROMMING

Het werk van Coussée & Goris architecten verwijst steeds naar de context en het omliggende (stedelijke) landschap. Zowel in hun projecten voor sportcentrum De Boerekreek in Sint-Laureins, het Crematorium Hofheide in Holsbeek, als recent in het Zwin benaderen de architecten het landschap als de drager en de betekenisgever van hun architectuur. De samenwerking met het Catalaanse bureau RCR droeg in de Krook nog bij aan de focus op het stadslandschap. De structuur van de bestaande stedelijke ruimte was een startpunt bij het ontwerp voor de nieuwe site: oude verbindingen werden heropend, nieuwe trajecten toegevoegd. En hoewel niet letterlijk verwezen wordt naar de geschiedenis van de site, wijzen Coussée en Goris op het belang van de gelaagdheid van de plek in de tijd. "Het plein naast de Krook was het plein waar de huidenvetters vroeger werkten. De locatie van de middeleeuwse ambachten in de stad zegt veel over hoe de stad functioneerde. Volgens ons kun je geen goede architectuur maken zonder de basis, de geschiedenis te bestuderen."

Een beeld van Michaël Borremans zorgt voor het gevoel dat er altijd mensen op het plein zijn. Met het plaatsen van een beelden-groep in de publieke ruimte verwijzen de architecten naar de 19de eeuwse stadsaanleg. Beelden gaven pleinen een identiteit, een plaats in het collectieve geheugen en de mentale stedelijke ruimte. Zelf verwijzen de architecten naar Charles Buls, die zich als burgemeester van Brussel (1881-1899) uitsprak voor publieke ruimtes op menselijke schaal, en tegen rechte straten en pleinen (naar de ideeën van Camillo Sitte). Gent is een stad waar straten en pleinen zelden recht zijn. De krommingen verlenen de publieke ruimte een geborgen karakter. Net als bij het plein voor het bezoekerscentrum van het Zwin in Knokke-Heist, neemt De Krook de functie van ontmoetingsplaats al op nog voor de bezoeker het gebouw betreedt. De publieke functie van het plein wordt doorgetrokken in het gebouw: via de infobalie achter de draaideuren wordt de bezoeker binnengeleid in een tentoonstellingsruimte, en een leescafé dat een terras biedt met uitzicht op de Schelde en de Gentse torens. De architecten brengen een continuïteit tot stand tussen buiten en binnen; tussen de bewegingen in de bibliotheek en de stedelijke activiteit buiten.

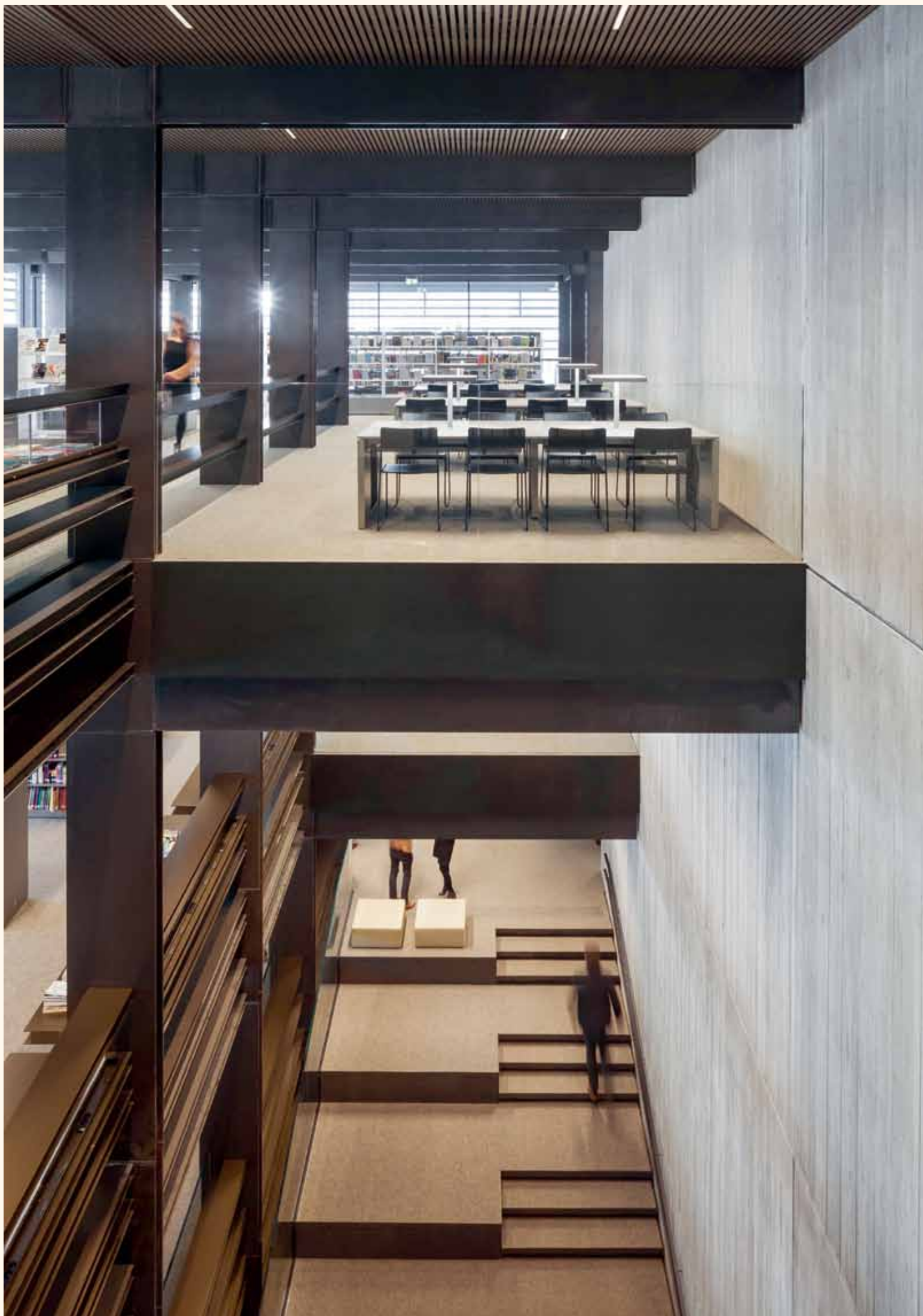
"For those readers who are library-oriented let us reassure you that we have no intention of writing an obituary for the library. This venerable institution will survive in one form or another. That is not to say, however, it will survive automatically without adjusting to the enormous amount of change that surrounds it." Marshall McLuhan, Canadees filosoof en wetenschapper gespecialiseerd in mediatheorie, gaf in *The Future of the Library* aan dat de functie en de vorm van bibliotheken zich steeds moet aanpassen aan de veranderende context.

Het ontwerpteam van De Krook was zich terdege bewust van die uitdaging. De architecten verwijzen zelf naar het voorbeeld van de bibliotheek van Rem Koolhaas in Seattle, en realiseerden een gebouw met een flexibele invulling; een fluïdum. Coussée en Goris stellen dat De Krook, net als de meeste van hun projecten, beschouwd kan worden als een op maat gemaakte jas waarvan de functies kunnen wijzigen: "De Waalse Krook is een gebouw zonder eigenschappen, een stapeling van plateaus die een flexibele invulling toelaat. Mensen zien het gebouw als bibliotheek omdat het nu ingericht is als bibliotheek, maar het is geen noodzakelijke invulling. Wie weet of bibliotheken binnen twintig jaar nog in deze vorm bestaan?"

UITZICHT OP DE STAD

Het idee van een gebouw als een balkon op de stad wordt gerealiseerd door de uitzichten, die de bezoeker steeds naar de randen van het gebouw lokken. Toch steekt het gebouw niet uit boven het horizontale stedelijke weefsel. De Krook reikt tot aan de kroonlijst van het Wintercircus, dat met zijn herkenbare koepel boven de stad uitsteekt. De site liet de architecten toe om twee bouwlagen te laten verzinken. De beperkte hoogte van de verdiepingen, het spel met de verschuivingen in de gestapelde niveaus en de doorgedreven horizontale geleiding maken dat het gebouw nooit echt boven je uit lijkt te torenen. Behalve dan op het Miriam Makebaplein, waar de indrukwekkende overkraging de aandacht trekt.

De architecten slaagden er wonderwel in om de omvang en oppervlakte van het gebouw optisch te verkleinen. Aan de kant van de Schelde, waar het gebouw zich meer ruimte kan

permitteren, kragen de verdiepingen verder uit, zodat ze voldoende lucht en licht laten voor het pleintje aan de zijde van de Platteberg. Het gekreukte, langgerekte gebouw volgt de loop van de Schelde en nestelt zich in het omliggende stadswefsel. "Sommige mensen denken dat de kreuk in ons gebouw een poëtische ingreep is, maar de vervorming zorgt voor een optische verkleining; voor een gebouw op menselijke schaal." De gekreukte gevel versterkt bovendien het dynamische karakter van de horizontale stapeling.

Binnen overheerst het ruimtegevoel. De randen van het gebouw zijn als balkons, die op elk niveau nieuwe perspectieven openen op de stad. Hoe hoger je klimt, hoe indrukwekkender de Gentse torens zich aftekenen. Maar niet enkel aan de randen wordt het directe contact met de stad behouden. De boekenrekken komen nooit boven borsthoogte, zodat de ruimtelijkheid van de horizontale lagen optimaal tot haar recht komt. Bezoekers hebben uitzicht op de stad; voorbijgangers op de bedrijvigheid in de bibliotheek.

De Krook is een gebouw dat mensen nodig heeft. Dat merk je meteen wanneer je de nog lege ruimtes betreedt. Met een gevoel van verwachting beeld je je in welke trajecten mensen zullen afleggen, welke mogelijkheden ze in het gebouw zullen ontdekken. Bij het binnenkomen trekt de belevingstrap meteen je aandacht, met zijn grijze soberheid en ritmische schaduwspel. De platformen nodigen uit om te zitten lezen, samen te praten of te spelen. De trap leidt naar de kinderafdeling van de bibliotheek, die uitzicht biedt op de oeveroase aan de Schelde. De polyvalente zaal geeft uit op het pleintje aan de Platteberg; en wanneer je als fietser in de overdekte fietsenstalling onder het gebouw komt, sta je via grote ramen in direct contact met de studio van radiozender Urgent.fm. Op elk niveau laden verschillende functies het gebouw op. Als bezoeker word je ook naar boven getrokken, met de belofte van uitzichten op de stad. In de ruggengraat, bestaande uit drie betonnen constructies, worden liften, brandtrappen, sanitair en leidingen geconcentreerd. Aan de zijde van de Schelde liggen royale, lichte leeszalen, terwijl je aan de andere zijde van de ruggengraat, de kant van de Platteberg, rustige, gedempte hoekjes vindt om te lezen.

DE HAND VAN DE LASSER

De ruwbouw blijft zo zichtbaar mogelijk; ter plekke in houten bekistingen gegoten beton en onbehandeld staal bepalen zowel de constructie als de esthetiek van het gebouw. De stalen knopen waaruit het gebouw is opgetrokken, hebben een uitzonderlijke ruwe schoonheid. Uitzonderlijk, aangezien het sinds de brand in de Brusselse Innovation in 1967 quasi onmogelijk is om naakt staal te tonen in een publiek gebouw. Maar ook uitzonderlijk omdat de lassers geconfronteerd werden met een ongekende werkwijze, waardoor een gesprek ontstond tussen architecten, ploegbazen en vakmannen om het ambacht van het lassen te herdenken. In klassieke lasprocedures worden naden en onregelmatigheden weggeslepen en verborgen, maar in De Krook blijven de stalen elementen onbekleed en onbehandeld. Elke lasnaad moet dus perfect zijn; de esthetiek van het gebouw wordt bepaald door de hand van de lasser.

De elementen werden in hun geheel vervaardigd in staalbedrijf Iemants in de Kempen en per schip naar Gent vervoerd, tot in de Scheldebocht die zijn naam gaf aan de omgeving en het nieuwe gebouw. Met De Krook realiseerden Coussée & Goris architecten en RCR Architectes een architecturaal en stedenbouwkundig project dat nadrukkelijk en met respect voor het bestaande weefsel een plaats inneemt in het stedelijke landschap. De verbindingen die tot stand gebracht worden, leiden tot nieuwe trajecten in de stad, en de publieke ruimte, zowel buiten als binnen, heeft alles om een nieuwe culturele ontmoetingsplek te worden.

Bart Tritsmans
Foto's Tim Van de Velde

A+ 266 Dis-array

Intellectuele arbeid maakt een geruisloze revolutie door. We werken steeds minder op kantoor en steeds vaker thuis of op alternatieve locaties. Het web verbindt al die spelers tot één wereldmarkt zonder vaste adressen. Dat creëert kansen en verbetert de work-lifebalance. Leuk, toch? Misschien, maar de ruimtelijke impact is enorm. Woningen zijn niet berekend op hun kantoorfunctie; kantoren krimpen tot vergaderkamers; mensen met een laptop koloniseren publieke plaatsen; de wereldwijde concurrentie zet arbeidsrelaties onder druk. Alleen de grootste bedrijven gaan de andere kant op: die willen van hun kantoren net een thuis maken. Verwarring. *Dis-array*.

Hugh Hefner, Playboy, 1962

ABONNEMENTEN

A+ ARCHITECTUUR IN BELGIË verschijnt 6 keer per jaar. Een jaarabonnement kan op elk gewenst moment ingaan en kost € 65 (BE). Een studentenabonnement kost € 49 (BE).

HOE ABONNEREN?

Koop een abonnement online via onze website: www.a-plus.be/shop.

VRAGEN OVER ABONNEMENTEN:

Ernest Allardstraat 21/3 — B-1000 Brussel
Enkel via mail naar abonnement@a-plus.be
www.a-plus.be

VERKOOPPUNTEN IN BELGIË

ANTWERPEN

— Copyright bookshop
www.copyrightbookshop.be
— Art shop Muhka
www.muhka.be

BRUSSEL

— Librairie d'architecture CIVA
www.civa.be
— Tropismes
www.tropismes.be
— Wiels
www.wiels.com
— Cook & Book
www.cookandbook.be
— Librairie Candide
www.librairiecandide.be
— Librairie Peinture Fraiche
www.librairiepeinturefraiche.be

KORTRIJK

— Theoria Boekhandel
www.theoria.be

GENT

— Copyright Bookshop
www.copyrightbookshop.be

LUIK

— Librairie Pax
www.librairiepax.be

DIEST

— Boekhandel Grote Markt
Grote Markt, Diest

VERKOOPPUNTEN IN HET BUITENLAND

ROTTERDAM

— Nai Boekverkopers
www.naibooksellers.nl

COLOFON

A+ ARCHITECTUUR IN BELGIË
tweemaandelijks tweetalig tijdschrift

issn 1375-5072

JAARGANG

44 (2017) N°2

REDACTIE

Hoofdredacteur: Pieter T'Jonck
Adjunct-hoofdredacteur: Lisa De Visscher
Eindredactie Nederlands:
www.controltaaldelete.be
Eindredactie Frans: Benoît Francès
Eindredactie: Géraldine Michat
Vertaling: Ann Michiels (taaladvisie.be), Marina
Festré, Alain Kinsella, Wouter Meeus, Martine
Wezenbeek

VORMGEVING

Dear Reader,

FONT

Plain

DRUKKERIJ

Die Keure, Brugge

REDACTIECOMMISSIE

Arlette Baumans, Olivier Bastin, Francis
Catteeuw, Adrien Verschuere, Agnieszka Zajac
Voorzitter Ward Verbakel

REDACTIEADRES

Ernest Allardstraat 21/3 — 1000 Brussel
Tel +32 (0)2 645 79 10
secretariaat@a-plus.be
www.a-plus.be

A+ IS EEN PUBLICATIE VAN ICASD VZW

Informatiecentrum voor Architectuur,
Stedenbouw en Design

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Philémon Wachtelaer
Ernest Allardstraat 21/3 — 1000 Brussel

COPYRIGHT ICASD

De verantwoordelijkheid voor de
gepubliceerde artikels berust uitsluitend
bij de auteurs. Alle rechten voor het (zelfs
gedeeltelijk) reproduceren, vertalen of
herwerken zijn voorbehouden voor alle landen.

RAAD VAN BESTUUR ICASD

Voorzitter: Philémon Wachtelaer
Vicevoorzitter: Chantal Vincent
Secretaris: Geert De Grootte
Leden: Olivier Bastin, Dag Boutsen, Sylvie
Bruyninckx, Maarten Delbeke, Paul Dujardin,
Brigitte Gouder de Beauregard, Pierre Van
Assche, Piet Van Cauwenberghe, Eddy
Vanzielegheem, Ward Verbakel

A+ PROGRAMMERING

Coördinatie: Marie-Cécile Guyaux
Projectcoördinatie: Roxane Le Grelle

COMMUNICATIE

Shendy Gardin

PUBLICITEITSREGIE A+MEDIA

Rita Minissi, rita.minissi@mima.be
Tel +32 (0)2 332 37 82
Ernest Allardstraat 21/3 — 1000 Brussel

ADVERTEERDERS

ARCHITECT@WORK, ARDOISERIE
D'HERBEUMONT, BEGA, BIGMAT, BIM I
IBGE, BOZAR, BRABANT WALLON | WAALS-
BRABANT, CARIMAR, DURAVIT, FINSTRAL,
FLOREN, FOAMGLAS, GEBERIT, GROHE, JUNG,
KORATON, MODULYSS, PHIBO INDUSTRIES,
POGGENPOHL, REALTY, RENSON, SAINT
GOBAIN GLASS, SEDUS, SOPREMA, VELUX,
VOLA

oplage 2015:
14.800 exemplaren

Brussel, kantoor van afgifte Brugge X — PB733